

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Трубчанінова А. С.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського рівня)

спеціальності 081 – Право

Харківський національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Борисов І. В.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри господарського права

Харківський національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Нормальне існування суспільства в сучасних умовах багато в чому залежить від рівня розвитку економіки держави. Загальновідомо, що в демократичних державах, де ресурси є розосередженими між населенням країни, а влада піклується про народ, розвинута економіка обумовлює й високий рівень життя всього суспільства. Тож, одним із головних завдань органів публічної влади є забезпечення зростання економіки та фінансового благополуччя громадян, а також створення умов для економічно вигідної діяльності юридичних осіб. Чи може механізм саморегуляції ринку забезпечити такий результат? Видається, що ні, адже лише саморегуляції недостатньо для економічного зростання, необхідна також правильна політика держави у сфері державного регулювання економіки загалом та цін зокрема.

В умовах воєнного стану, який був введений указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року, а потім неодноразово продовжений у відповідності з процедурою, передбаченою національним законодавством, актуальність обраної теми лише посилюється. Ведення Російською Федерацією агресивної війни проти України із застосуванням неконвенційних засобів ведення бойових дій, обумовлює соціальні коливання, відтік іноземного капіталу та інвестицій, зупинення окремих виробництв, недостачу в окремих районах продовольчої продукції, складнощі в логістичному забезпеченні господарської діяльності в т.п. Усе вищенаведене, а також низка інших факторів, обумовлюють необхідність в прийнятті органами державної

влади та органами місцевого самоврядування рішень, направлених на підтримання економіки та продовольчої безпеки. Одним із таких заходів є державне регулювання цін, а тому доцільно його дослідити, зокрема охарактеризувавши переваги та недоліки відповідних процесів.

Для початку варто надати дефініцію категорії «ціна», адже саме вона підлягає державному регулюванню, а тому важливе значення має її визначення. Відповідно до ч. 1 ст. 189 Господарського кодексу України, ціна в цьому Кодексі є вираженим у грошовій формі еквівалентом одиниці товару (продукції, робіт, послуг, матеріально-технічних ресурсів, майнових та немайнових прав), що підлягає продажу (реалізації), який повинен застосовуватися як тариф, розмір плати, ставки або збору, крім ставок і зборів, що використовуються в системі оподаткування [1]. Схоже та більш лаконічне визначення міститься й в Законі України «Про ціни і ціноутворення», згідно з п. 15 ч. 1 ст. 1 якого, ціна – це виражений у грошовій формі еквівалент одиниці товару [2].

В аспекті цього дослідження, важливе значення також має поняття «державне регулювання цін» або ж «державне цінове регулювання», під ним варто розуміти спосіб державного регулювання, за допомогою якого держава впливає на економічні процеси та механізми формування і встановлення цін, використовуючи низку інструментів державного цінового регулювання, з метою розвитку національної економіки та підприємницької діяльності, розширення сфери застосування вільних цін, збалансованості ринку товарів та підвищення їх якості, протидії зловживанню монополієм (домінуючим) становищем у сфері ціноутворення, надання соціальних гарантій населенню в разі зростання цін, тощо [3, с. 7]. Наведене визначення видається досить вдалим, адже в ньому відображена сутність державного регулювання цін, а також вказується на його мету, яка є багатоаспектною.

Для державного регулювання цін органи державної влади можуть вдаватися до низки заходів, які можна умовно поділити на прямі та непрямі (опосередковані) методи. Пряме державне регулювання ринкових цін здійснюється із застосуванням таких методів, як запровадження фіксованих цін на економічні блага, встановлення граничних рівнів цін, декларування зміни цін, введення граничних рівнів торгівельно-збутових надбавок і націнок, «заморожування» чи блокування рівня цін, надання дотацій з виробництва окремих товарів, укладання договорів про рівень цін між господарюючими суб'єктами і державою. Опосередковане державне регулювання ринкових цін застосовується у формі диференціації рівня податкових ставок, пільгового оподаткування та кредитування, зміни ставок ввізного мита та введення граничних нормативів рентабельності [4, с. 130-131]. Тож, органи публічної влади мають певну дискрецію при обранні конкретного

способу державного регулювання цін, а тому при виборі одного чи одразу декількох заходів мають бути враховані підстави, порядок, а також наслідки їх застосування. При цьому, наслідки повинні бути враховані не лише в найближчій перспективі, а й у відповідності до довгострокової стратегії розвитку економіки.

Варто розуміти, що під час певних соціальних потрясінь (війна, стихійне лихо, масові заворушення тощо) економіка держави є найбільш уразливою, а тому це вимагає вжиття певних заходів для її стабілізації. Зважаючи на це, Кабінет Міністрів України своєю постановою «Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548» 6 березня 2022 р. встановив обов'язковий контроль за встановленням суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі цін на певні товари. Такими товарами, відповідно до зазначеної постанови, є: борошно пшеничне, макаронні вироби, батон, хліб, крупа гречана, крупа вівсяна, свинина, яловичина, птиця (тушки курячі), молоко, масло вершкове, сметана, яйця курячі, олія соняшникова, цукор кристалічний, капуста білокачанна, цибуля ріпчаста, буряк, морква, картопля, етанол (розчин 96%), нестероїдні протизапальні лікарські засоби вітчизняні, антибактеріальні лікарські засоби вітчизняні, бензин (марки А-92, А-95), дизельне пальне, газ скраплений для автомобілів [5]. Якщо проаналізувати перелік об'єктів державного контролю, який був наведений, то стає зрозумілим, що до нього включені найважливіші продовольчі товари, завищення цін на які або ж відсутність яких, позначилася б на рівні та способі життя переважної більшості населення України.

Після початку повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації на територію України були поширеними також проблеми із недостатчею нафтопродуктів та зростанням на них ціни, що в певній мірі було пов'язане із панікою народу та масовим скупленням відповідної продукції, проблемами у логістиці, а також масованими обстрілами нафтопереробних заводів та нафтобаз. Для подолання цієї проблеми було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX. Згідно з положеннями зазначеного нормативно-правового акту, тимчасово, на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану, операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України бензинів моторних, важких дистилатів та скрапленого газу, бутану та ізобутану встановлено ставку акцизного податку у розмірі 0,00 євро за 1000 літрів [6]. Оскільки скасування акцизу було тимчасовим заходом, а Державний бюджет України потребує наповнення, Законом № 2618-IX від 21.09.2022 р. (28.09.2022 року

підписано Президентом України), акцизний податок на зазначені товари повертається.

Аналіз вищезазначених процесів та заходів дозволяє сформулювати переваги та недоліки державного регулювання цін в умовах воєнного стану. До переваг можна віднести: 1) гарантування доступу до товарів першої необхідності всім групам населення; 2) запобігання спекуляції цінами та «збагаченню на людському горі»; 3) стабілізація економіки; 4) сприяння товаровиробникам та реалізаторам у виробництві та продажу затребуваних та дефіцитних товарів за допомогою зменшення (скасування) податків, зборів та інших обов'язкових платежів; 5) можливість оперативно реагувати на зміни в попиті та пропозиції стосовно окремих видів товарів, робіт та послуг шляхом прийняття адекватних заходів.

До недоліків державного регулювання цін видається доцільним віднести: 1) недонадходження до Державного бюджету України та місцевих бюджетів у випадку скасування (зменшення) податків, зборів та інших обов'язкових платежів; 2) тиск на товаровиробників та осіб, що займаються продажем товарів, робіт та послуг шляхом встановлення фіксованих цін та контролю за ними; 3) можлива відмова деяких юридичних та фізичних осіб від виробництва та продажу окремих категорій продукції внаслідок неприбутковості.

Отже, воєнний стан та обставини, які детермінують його запровадження негативно впливають на стан економіки та спричиняють зростання цін, інфляцію та занепад економіки. Для того щоб мінімізувати негативні наслідки зазначених процесів, органи публічної влади повинні вдатися до низки заходів направлених на стабілізацію економіки та запобігання стрімкому зростанню цін. Це може бути реалізоване за допомогою державного регулювання цін, що і здійснюється органами державної влади та місцевого самоврядування в Україні під час дії воєнного стану, починаючи з 24 лютого 2022 року. Вказані заходи мають як переваги, так і недоліки, які були зазначені в цій роботі, однак враховуючи, фактично, стан війни, вони є необхідними та виправданими у відповідних умовах.

Література:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 03.10.2022).

2. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text> (дата звернення: 03.10.2022).

3. Зелена книга «Аналіз державного цінового регулювання». Офіс ефективного регулювання. 2017. 353 с. URL: <http://surl.li/dfczz> (дата звернення: 03.10.2022).

4. Артус М. Державне регулювання ціноутворення в умовах ринкових відносин. *Світ фінансів*. 2009. № 4 (21). С. 128-134.

5. Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.10.2022).

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 03.10.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-266-4/35>

МЕХАНІЗМ ІДЕНТИФІКАЦІЇ НЕВПІЗНАНИХ ТРУПІВ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Федорова Д. В.

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 081 – Право*

Чернівецький юридичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

*Науковий керівник: **Поцілуйко В. М.***

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри юриспруденції

Чернівецький юридичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Механізм ідентифікації невідомого трупа являє собою багатоступінний і багаторівневий процес взаємодії його складових елементів (суб'єктів та об'єктів ідентифікації) за допомогою системи форм і методів слідчої, оперативної-розшукової та експертної діяльності, об'єднаних загальною спрямованістю на отримання й аналіз комплексу ідентифікаційної інформації та подальше впізнання трупа.